3

מדינת ישראל

גנזך המדינה

מחלקת הממשלה

משרד

מחלקה

ועדת השרים העליונה לענין ירושלים - ישיבה

29.9.69

מס' תיק מקורי 3

שם תיק: ועדת השרים העליונה לענין ירושלים -ישיבה 29.9.69

מיוחה פיזי: א-8168/2

מיוחה פריט: R0005624

כתובת: 3-312-7-3-6 תאריך הדפסה 13/12/2020

252-3

ט י ו ט א
סטינוגרמה

סודי ביותר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
י"ז בתשרי תש"ל - 29.9.69

נכחו השרים: י. אלון - יו"ר,
מ. בגין,
מ. בנטוב,
ז. ורהפטיג,
מ. קול,
א. ששון

נעדרו השרים: א. אבן,
י. אלמוגי,
ח. גבתי,
פ. ספיר,
ח.מ. שפירא,
י.ש. שפירא,
ז. שרף.

א. אגמון - משרד האוצר
ד. אגמון - לשכת סגן ראש הממשלה
מ. בנבנישתי - עיריית ירושלים
י. לוי - מינהל מקרקעי ישראל
ה. מירון - משרד החוץ
א. ספיר - מינהל מקרקעי ישראל
א. פינצי - מינהל מקרקעי ישראל
מ. קולק - ראש עיריית ירושלים
ג. רפאל - משרד החוץ
מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
מ. ששון - לשכת ראש הממשלה
י. תמיר - משרד ראש הממשלה
מ. ניר - מזכיר הוועדה
רשמה - חדוה ביתן

xxx

סדר היום: 1. פיתוח ותיכנון השטח בדרום ירושלים

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. פיתוח ותיכנון השטח בדרום ירושלים

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: הסעיף הראשון לסדר היום איננו צריך לגזול זמן רב מאתנו, אם כי הוא נוגע מעשה רב.

בטרם אמסור את רשות הדיבור למנהל מינהל מקרקעי ישראל ונשמע גם חוות הדעת של המומחים שלנו, אומר במה מדובר. מדובר בשטח קרקע רחב ידיים בדרומה של ירושלים בתחומי השיפוט העירוני. חלקו הוא שטח שהיה בתחום השיפוט הישראלי עד מלחמת ששת הימים. חלקו היה בבחינת שטח הפקר מצד זה של הקו וחלקו בבחינת שטח הפקר מהצד השני של הקו. חלקו שטח שהיה בתחום המוניציפלי של ירושלים במסגרת של ממלכת ירדן הקודמת. חלק מן הקרקעות הוא בבעלות ערבים ישראליים, חלק הוא בבעלות ערבים ממזרח ירושלים וחלק זן בודאי אדמה ממשלתית. מדובר על כברת ארץ, שעל פרשיה נשמע מיד, המשתרעת מארמון הנציב ועד רמת-רחל ומשם לעין-כרם ובכלל. מדובר בתחום השיפוט המוניציפלי של ירושלים השלמה. אחר-כך נעבור לסעיף אחר הנוגע לתכנון ושהוא מעבר לתחום המוניציפלי של ירושלים השלמה. אנו מדברים עתה על החלק הדרומי.

פנו אלי בשעתם ראש עיריית ירושלים ומנהל מינהל מקרקעי ישראל בבקשה לעזורלהם ליצור סטאטוס שיאפשר להם תיכנון השטח, שאלמלא כן יש חשש של יצירת עובדות אשר יפגעו בתיכנון השטח. אנחנו גם עמדנו בפני בג"צ של ערבי-ישראלי אשר דרש זכויותיו לגבי חלקת קרקע. תחילה סברנו שיתכן כי על-ידי איגרת ממשרד החוץ נוכל לזכות בלי מאמצים, אך לאחר שנועצנו גם בשר החוץ וגם ביועץ המשפטי לממשלה הגענו למסקנה שדרך זאת לא תוליך אותנו לתוצאות חיוביות והיא עלולה לסבך אותנו מבחינה דיפלומטית בתקופה לא נוחה.

השר ז. ורהפטיג: מדוע לא לרכוש?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: ויתרתי על המחשבה הזאת וביקשתי מהנוגעים בדבר לרכוש את אשטח המחלוקת בכסף. אמרתי לעצמי שזה יעלה קצת יותר ובלבד שלא נסתבך לא בבג"צ ולא בסיבוכים דיפלומטיים. אנשי מינהל מקרקעי ישראל בדקו את הענין, והסתבר שמחירים מאמירים שחקים, ואם נקבע תקדים של מחיר גבוה לחלקת קרקע אחת, ייצא שבעתיד לא יהיו מחירים נמוכים מהרצפה הזאת ויתכן שיהיו גבוהים יותר וספקולאטיביים; ובקנה המידה בו מדובר שום אוצר לא יוכל לעמוד בכך, ואין ספק שתהיה נהיה של אנשים פרטיים, וזה יבלום את פיתוח העיר לתקופה קצרה עד שהסוגייה הזאת תובהר. אפילו איננו מחליטים בשלב מסויים על הפקעת השטח, גם אז יצטרך השמאי להתחשב במחיר שמדינת ישראל שלמה מרצונה היא לבעל קרקעות פרטי. כלומר, אין זה סכום חד-פעמי שאפילו הוא מופקע יש בו כדי לפתור לנו בעיה. זו בעצם פתיחה למחרוזת חמורה מאד ולא חשבתי שנוכל לעשות זאת. גם כשיש כסף לא צריך לבזבז אותו - קל וחומר כשאי...

אם כן, באה אלי הצעה - וגם אני הגעתי למסקנה זאת, לא בלי חיבוטים עם עצמי, חיבוטים פוליטיים ודיפלומטיים - לחתור להפקעת השטח כולו לטובת העיר, והשמאי יקבע את מחירי הקרקע מבלי שיווצרו תקדימים על-ידינו. הסברתי לראש העיר ולמנהל מינהל מקרקעי ישראל שהפקעה רבתי בקנה מידה כזה היום בספטמבר-אוקטובר 1969 היא הזמנה לסיבוך גדול וזה אף עלול להגיע עד למועצת הבטחון. אין זה אומר שכל מה שעלול להגיע לשם צריך להרתיע אותנו מראש, אך יש נושאים בהם זה צריך קצת להרתיע במצב בו אנו נתונים בענין ירושלים במועצת הבטחון. אני מזכיר לכם שבעקבות הפינוי של המשפחות האחרונות ליד הכותל עלתה שוב התביעה של סנקציות. איני חושב שאנחנו עומדים עכשיו ערב סנקציות, אך בענין זה האמריקנים אינם נוחים ביותר. בסופו של דבר הם נשארו התומכים היחידים כשהם מסתייגים מאיחודה של ירושלים והם אומרים לנו שלא לגרור אותם לענין ירושלים.

בהתייעצות האחרונה שהיתה לי לפני מספר ימים עם נציג העיריה, מנהל מינהל מקרקעי ישראל והיועץ המשפטי לממשלה, גיבשתי

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

לעצמי הצעה שאני מניח אותה על השולחן לחוות דעתכם. ראשית, שהעיריה ולא הממשלה תוציא צו של הפקעה. נדמה לי שיכול להיות שלב ביניים - ולצורך זה אבקש את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה - של הוצאת צו הקפאה כדי שלא יווצרו עובדות כל עוד נעשית עבודת התכנון. שנית, שהעיריה תקבל אור ירוק - לא מבחינה תקציבית שהרי ועדה זאת אינה מוסמכת על שום אגורה - לגשת לתכנון חלק זה כחלק בלתי נפרד מירושלים. כלומר, לא תהיה מצידנו מניעה לתכנון. אשר לצעדים המשפטיים לשינוי הבעלות, בין שתהיה הקפאת ביניים ובין שתהיה הפקעה קבועה, הם צריכים להיעשות לא לפני ינואר 1970. זאת אומרת שנעבור את הבחירות, את העצרת ונקצור מה שעוד נצטרך לקצור בוושינגטון בעקבות ביקורה של ראש-הממשלה, ובאופן פנימי, לא לפרסום, אנו מחליטים להתיר את הצעד הזה בינואר 1970, אלא אם הממשלה החדשה (גם אם היא תהיה בהרכב הישן היא תהיה חדשה) תחליט אחרת. אבל גם העיריה, גם מינהל מקרקעי ישראל וגם היועץ המשפטי לממשלה בתחום הייעוץ המשפטי ידעו לקראת מה אנחנו הולכים.

<u>השר א. ששון:</u> מי יעשה את זה?

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> העיריה צריכה לקבל סמכות משר האוצר ואז היא תעשה את זה. מדוע אני אומר שזאת תהיה העיריה ולא הממשלה? משום שכאשר העיריה עושה זאת בגלל צורכי תכנון העיר ולטובת הציבור, זה ענין מוניציפלי, אם כי ירושלים היא תמיד יותר מאשר נושא מוניציפלי. אולם אם הממשלה עושה זאת, זה מקבל מראש אופי מדיני מובהק ומעורר תגובות מדיניות. נדמה לי שעל-ידי מסירת הדבר לעיריה מצמצמים את הקשיים העלולים להתעורר, אם כי אני מניח שתהיינה צרות גם בעקבות החלטת העיריה, אבל אנחנו רוצים לפתח את ירושלים.

[illegible] - [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

מנהל מינהל מקרקעי ישראל, מר יצחק לוי, ידווח לנו באיזה שטח מדובר.

מר י. לוי: לאחר הצגת הדברים על-ידי סגן ראש-הממשלה אין לי מה להוסיף למעשה. השטח כולו משתרע על-פני 5,000 דונם. מזה הפקענו בשנת 1953/54 כ-700 דונם שהיו אדמות של לא-יהודים וכשאנו מביאים בחשבון גם מה שהיה שייך ליהודים בחלק המערבי של השטח הרי זה מסתכם בכ-1,600 דונם. היום כשאני מדבר על הפקעה אני מדבר על הפקעה נוספת של 3,400 דונם. כל 5,000 הדונם הם חטיבה אחת והם גם חטיבה תכנונית אחת.

השר א. שטון: אותם 700 דונם הפקענו לפני מלחמת ששת הימים?

מר י. לוי: הפקענו אותם ב-1954. אפרט מה כוללים אותם 3,400 דונם. בשטח ישראל הקודם כ-120 דונם.

השר מ. בנטוב: של מי הם?

מר י. לוי: זה יכול להיות של יהודים, של המינהל ושל הממשלה.

בשטח המפורז הישראלי יש 905 דונם. כוונתי לשטח ההפקר בין הקוים. בשטח המפורז הירדני יש 1,050 דונם ובשטח ארמון הנציב 180 דונם.

השר מ. בנטוב: האם זה כולל את כל ארמון הנציב?

מר מ. קולק: - פרט לאותו חלק השייך לארמון עצמו.

מר י. לוי: בשטח ירדני טהור יש 1,085 דונם. סך הכל אנו מגיעים ל3,340 דונם.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר י. לוי:

הפקעה או הקפאה - אנו מעדיפים החלטה על הפקעה וכאן אני משיב בעקיפין לשאלתו של השר ורשיג מדוע לא לרכוש. רכישה אינה באה בחשבון כי בתנאים הקיימים בהם יהודים וערבים כבר התאחדו כדי להעלות את המחירים בחתיכות קטנות וליצור עובדות שעבורן נשלם אחר-כך הון תועפות - זה הזמן בו עלינו להחליט להפקיע על-מנת לא לתת ליהודים לשלם פי חמשה-עשר מהמחיר. במצב רגיל אדמה חקלאית ומרשים אין זה עולה יותר מאשר שמונה לירות למ"ר ואילו היום זה מגיע ל-100 לי למ"ר. לכן הפקעה היא הדרך היחידה לחסוך הוצאות כאלה מיהודים, בין שזו הממשלה ובין שאלה פרטים.

כדי שנוכל להפקיע את הקרקע הנדונה בינואר 1970 צריכה ההחלטה ליפול היום, כי זה דורש הכנה, כולל השלב הראשון של התכנון של האזור. אל נשכח שהתכנון יעלה 600,000 לי. אנחנו - העיריה והמינהל-איננו מבקשים ברגע זה משולחן זה כספים לתיכנון ולכל שאר ההכנות. את זה נסדיר אחר-כך.

מי מפקיע, העיריה או הממשלה? אנו חושבים שמטעמים פוליטיים-מדיניים טוב להביא את העיריה כגוי שבת לענין ההפקעה. בכך איננו מקנים שום זכויות לעיריה כי אם מציעים זאת רק לטובת הצרכים המדיניים.

<u>השר א. שטון:</u> מר לוי הסביר שמדובר בשטח מפורז ישראלי ובשטח מפורז ירדני, אך הוא לא אמר למי שייכות אדמות אלה.

<u>מר ט. קולק:</u> ב-90% מן המקרים הבעלים הם ערביים. אין וואק"ף שם ובמידה שיהיו אדמות וואק"ף נציע להוציא אותם ממסגרת זאת ולא להפקיע אותן.

[illegible]

[illegible] - [illegible] [illegible] [illegible]

מר י. לוי: אסביר בקוים כלליים את המפה שאני תולה כאן לפניכם. השטח המסומן בקוקוים השחורים כולל בין השאר את ארמון הנציב העליון ואת הקולג' הערבי. כל השטח הזה (מראה על המפה) הוא 5,000 דונם. עכשיו אנחנו מדברים על הפקעה של השטח המסומן במפה אף הוא בקוקוים שחורים אך זה הקו החיצוני, והוא משתרע על 3,400 דונם. החווה נמצאת בשטח שאנו רוצים להפקיע למרות שאנחנו חושבים את עצמנו כבעלים עליה.

השר מ. קול: האם הקולג' עוד לא הופקע?

מר י. לוי: עדיין לא.

מר מ. קול: למי זה שייך?

מר ט. קולק: - לממשלת ישראל כי היא ירשה את זה מממשלת ירדן.

השר מ. קול: אם כן לא צריך להפקיע את הקולג'.

מר א. אגמון: מה קרה עם אותם 700 דונם שהופקעו ב-1954?

מר י. לוי: מסרנו חלק לרמת-רחל. במשך שנים אלה לא הופיע אף אחד לדרוש את כספו. מה שנצטרך לשאול את היועץ המשפטי לממשלה הוא אם לא כדאי לעשות היום בפעם שניה את ההפקעה, אבל זה רק פרט. בדברי אלה התייחסתי ל-700 הדונם הנזכרים.

מר ט. קולק: בקיצור אעמוד על דבר כללי יותר. החלטנו פעם שאנחנו רוצים ליצור מבעת של יהודים מסביב לעיר הערבית. עשינו זאת בכיוון צפון מזרח ויתיישבו במשך השנים באזור זה 8,200 משפחות. זה תכנון של משרד השיכון וזה מתייחס לשער-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר ט. קולק:

מנדלבאום דרך הגבעה הצרפתית ועד לנוה-יעקב. כאמור מדובר כאן ב-8,200 משפחות + בודדים וסטודנטים בהר-הצופים. אם לא נעשה זאת, לא נגיע למספר התושבים שאנו רוצים ליישב בירושלים והוא כ-100,000 יהודים תוך 10 השנים הקרובות. כ-30,000 נפש צריכות להתיישב במערב ירושלים, וישנה הבנייה הגדולה אביפה-נוף ומשרניתובסקי. אנחנו חושבים שעוד 20,000 נפשות בערך צריכות לשבת בדרום העיר. נוסף לאלה יהיו 300 נפש שישבו בעיר העתיקה - על התיישבות גדולה יותר בעיר העתיקה אין לחלום, על כל פנים לא בסיבוב הראשון.

ההפקעה נחוצה מבחינת התכנית הכלכלית.

יש התרוצצות רבה וקבוצת בן-עמי רוצה לקנות שם אדמה וחבר של מועצת העיר פעל באופן פרטי ואמר לערבים להגיש בג"צים. זה היה הגורם הראשון אשר הביא להעלאת המחירים. xxxxxxxxxxxx

מר י. לוי: א ישנו האזרח החדיש בישראל, מר אייזנברג.

מר ט. קולק: ההתרוצצות כבר התחילה, ואם לא נפעל מהר, לא נגיע למה שאנו רוצים - לא לתכנון, לא לאכלוס ולא לשום דבר אחר, כך שזה כמעט הרגע האחרון.

דבר שני - ברצוני להדגיש שוב שבענין זה אין העיריה מרוויחה דבר. אנחנו תובעים ממילא הרבה ממינהל מקרקעי ישראל, ואנו מקבלים לפי זכויות או הסדרים. ברור שהיכן שמתאכלסים יהודים דרוש שטח לבתי-ספר וכיו"ב ואנו תובעים את זה. מעבר לזה איננו מקבלים שם שום זכויות אלא אנו משמשים שם רק כלי.

ברצוני להזכיר שכאשר היה כאן השגריר רבין

[illegible] - [illegible] [illegible] .3.

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

מר ט. קולק:

לפני כמה שבועות הוא הרצה לפנינו הרצאה גדולה מדוע הרבה מן הדברים הנעשים כיום צריכים להיעשות בשם העיריה. כאשר נעשה דבר-מה בשם העיריה, אפשר להסביר זאת, אך כאשר הוא נעשה על-ידי הממשלה הפעולה מקבלת מיד צביון אחר. אם כן, העיריה מעוניינת כמובן לשרת את המטרה, ופה במיוחד לעזור לגידול ירושלים.

אם תהיה הקפאה ואחר-כך הפקעה, פירוש הדבר שיהיו פעמיים סקנדלים בינלאומיים. פעם אחת סיפר סגן ראש-הממשלה את הסיפור של קיצוץ הזנב פעמיים ולא רק פעם אחת.

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> הבאתי זאת בשם אשכול ז"ל.

<u>מר ט. קולק:</u> גם במקרה זה הקפאה והפקעה לחוד יביאו רק לקיצוץ הזנב פעמיים. על תאריך ההפקעה והאופן בו תיעשה צריך לחשוב. מכל מקום צריך להפקיע הכל בבת-אחת כדי שנוכל לאמר שהפקענו לא רק אדמות של ערבים כי אם גם אדמות של יהודים. יכול להיות שנפקיע גם שטחים שכל מיני קבוצות כבר רכשו או קיבלו אופציות בהם.

<u>השר מ. בנטוב:</u> האם יש כבר תושבים בשטח זה?

<u>מר מ. בנבנישתי:</u> יש כמה בתים.

<u>מר מ. שמגר:</u> מספר הערות קצרות. החוק עליו תתבסס ההפקעה הוא אותו החוק שמתוכו מפקיעים אדמה בכל מקום וזה החוק משנת 1943. במקרה זה שר האוצר יסמיך את העיריה לפעול כפי שהסמיך בעבר תאגידים וגופים שונים. אני מזכיר זאת כי הגוף הפועל יהיה במקרה זה גוף עירוני וזה כמובן מותנה בכך שהעיריה תוכל להציג תכנית כוללת המצביעה שהשטח הוא לצרכי ציבור.

[illegible] - 22.7.82 [illegible] .2.

DR G. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

מר מ. שמגר:

אשר להפקעה כשלב ביניים, איני מייחס לזה שום חשיבות כי מדובר בשטח שאין בו שום תיכנון. ענו אלי אנשים המתעניינים ברכישת אדמות ושלחתי למינהל מישהו שיתענין בנושא הזה. אבל גם אם יש טרנזקציות, בפעולות שנעשה המחיר ייקבע לפי הערכה שתיעשה ולא לפי טרנזקציות, והמחירים יקבלו גוון אחר. לכן מוצע להחליט עקרונית ולעשות לאחר מכן את הפעולות האחרות היינו את ההכנות במשרד האוצר, הפעולות המשפטיות והתיכנון של השטח כדי שנוכל להציג תכנית כוללת המוכיחה שיש תיכנון לצרכי ציבור במקרה שייערך משפט.

מר ט. קולק: יש להניח שהערבים כן יפנו וירצו כסף. אם הערבים כבר היו מוכנים למכור יתכן שיבקשו כסף.

מר י. לוי: - יהיו, אבל בודדים.

מר ט. קולק: חלק מהערבים הישראליים בבית צפפה הישראלית שיש להם קרקעות יבקשו בודאי את הכספים. אם אלה יתחילו, זה עלול לעבור לחלק השני של בית צפפה. זה גם יכול להיות אחרת, אך אני חושב שלשם השלמות רצוי לתאר גם את זאת.

השר א. שטון: מר שמגר אמר ששר האוצר יסמיך את העיריה לפעול. פירוש הדבר שמדברים על הממשלה.

מר מ. שמגר: אין זה בדיוק כך, המצב הוא שהעיריה מתכננת את הדבר.

היו"ר טבן רה"מ י. אלון: הפרסום יהיה שזה של העיריה.

השר מ. בגין: אם נלך בדרך זאת, צריך לעשות זאת כך שתינתן הסמכה למספר עיריות לפעול, וזה יכול להשאר

[illegible] - [illegible] [illegible] .01.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. בגין:

לעת עתה תיאורטי במקומות מסויימים.

מר מ. שמגר: אבל אלה פעולות שכבר נעשו, ושר האוצר כבר הסמיך עשרות גורמים בצורה זו.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: ניגש לדיון. אני מבקש דיון קצת מתומצת.

השר ז. ורהפטיג: אין כאן ענין של הפקעה לשוד והקפאה לחוד, כי החוק שאפשר לפעול לפיו הוא רק החוק מ-1943 ואין אפשרות לפעול לפי חוק אחר. אין כאן ענין של פינוי ובינוי אלא זו הפקעת אדמה וזו לא. זו רכישה לצרכי ציבור על-פי הוראת שר האוצר, ואם נעשה זאת לבד או באמצעות העיריה - זו רק כסות עינים. ברור שהממשלה מפקיעה את השטח.

מר מ. שמגר: אין זה בדיוק אותו הדבר.

השר ז. ורהפטיג: לכן אני שואל מה יכול להיות ההבדל במחיר. אני מבין שאת השטח הזה אפשר גם לרכוש.

מר מ. בנבנישתי: המחיר הוא בין 8,000 ל-30,000 ל"י הדונם.

השר ז. ורהפטיג: אם כן, ההבדל הוא ב-150,000,000 ל"י.

מר א. אגמון: האם 8,000 ל"י זה ריאלי?

מר י. לוי: זה בין 8,000 ל-22,000 ל"י.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: לדעתי, זאת לא רק בעיה כספית. חלק מבעלי הנכסים לא ימכרו אלא ימתינו ואם לא נפקיע, לא יהיו האדמות ברשותנו.

[illegible] - [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר ז. ורהפטיג: אם ההבדל הוא של כ-100,000,000 ל״, הרי שאין לי ברירה בענין זה. ללא שום ספק יעורר הענין אי קשיים פוליטיים ואיני יודע כמה יהודים יש להם שטחים שם. יהיו כאלה שיפנו לבית המשפט העליון וכרגיל יפסידו. אבל הענין הוא של הערביים וזה בודאי יגיע בדרך זו או אחרת למועצת הבטחון. להפקיע שטחים ריקים זה דבר שאינו מפחיד את העולם כולו אך צריך לבנות את הקייז.

השר מ. בנטוב: אני חרד מאד בסיטואציה הנוכחית מהאפקטים הבינלאומיים של ענין זה, ולי זה לא כל כך ברור שאנו עומדים במצב המאלץ אותנו להפקע את כל השטח הזה של 5,000 דונם. לפי הצפיפות שלנו 5,000 דונם זה ודאי שיכון ל-60-70,000 משפחות.

מר ט. קולק: 800 דונם של רמת רחל הם מעים וזה כלול ב-5,000 דונם.

מר י. לוי: אנו מדברים על 3,400 דונם, כי את היתר מסרנו לרמת-רחל. צריך להוציא חלק גדול מהבניה לצרכי ציבור.

מר ט. קולק: שטח גדול יהיה למעונות ולא למשפחות.

השר מ. בנטוב: זה אותו הדבר. אם לא מדובר ב-60,000 דירות הרי מדובר ב-50,000, ואם לא ב-50,000 אז ב-40,000 דירות. איני מאמין שאת כל 40,000 הדירות יבנה משרד השיכון. יש לנו עוד כמה שטחים בצפון-מזרח וגם במערבה של ירושלים. אני מניח שחלק מהבניה בירושלים יהיה בזמה פרטית ולא הכל ייעשה על-ידי הממשלה ועל קרקע ממשלתית. אם כן מבחינת הצרכים של הפיתוח הציבורי של העיר אין הענין כל כך דוחק. אני מבין שמעמים מדיניים וכיו"ב צריך בכל-זאת להקים שיכונים בחלק מהשטח הזה.

השר מ. בנטוב:

דבר שני - התכנון. אין שום דבר המונע מרשויות התיכנון המקומיות לתכנן כל שטח בתחום הרשות המוניציפלית. אני מניח שעד שלא ייגמר התיכנון יכולה ועדה בניין ערים גם לא לתת רשיון בנייה, וזה ברור. נוסף לכן אין הכרח להפקיע את המגרשים לבנייה פרטית. אני גם חושב שאם אנשים יקנו עכשיו אדמות זה בודאי ייעשה בזהירות, כי אם מישהו קונה מגרש בלי תיכנון הוא אינו יודע מה יהיה. הוא יכול לקנות מגרש ואחר-כך מתברר שלפי התיכנון זה יהיה דווקא פארק או בית-ספר ויהיה צורך בהפקעה.

מר ט. קולק: אבל אז ישלמו לו את המחיר המלא.

השר מ. בנטוב: אם עדיין לא בונים ואין תביעה, המחירים לא יהיו כל כך גבוהים. יתכן שברגע הראשון תהיה תזוזה ויתחילו לרוץ, אבל אחר-כך "יתקררו".

אני מציע לדחות את זה קצת ברגע ולדאוג לתיכנון כל השטח. אם יש קבוצות יהודות הרוצות לקנות שטחים, צריך להזהיר אותן ולומר להן שיתכן כי נפקיע את השטחים ויכול להיות שדווקא האדמות שלהן יהיו במקומות ציבוריים. אם למרות זאת אנשים יקנו, הם יקנו. סוף סוף על חשבונם הם קונים. איני יודע בשביל מה צריכים אנו לעשות הפקעה עבור בניה פרטית. הצעתי היא לדחות את ההפקעה. בתחילה חשבתי שאפשר ללכת בדרך של פינוי וביצוי - אני מדבר רק מבחינת השימוש בחוק-אבל זה שוב רשות ממלכתית. אני מציע לא להחליט ברגע על הפקעה ולבקש שיכינו את התכניות באופן מפורט.

היו"ר טבן רה"מ י. אלון: זה ענין של 600,000 ל"י.

השר מ. בנטוב: ודאי שהתיכנון יעלה כסף.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר א. ששון: אציג שתים-שלוש שאלות. האם יש כבר בינוי מאחורי 5,000 דונם שאתם מדברים עליהם? כלומר, מדוע בחרתם ב-5,000 ולא ב-6,000 או במספר אחר, האם זה צמוד למשהו בנוי?

מר י. לוי: - כי רצינו ללכת לפי הגבול המוניציפלי.

מר ט. קולק: זה בין הגבול המוניציפלי ובין הבינוי. אין מתכננים מעבר לגבול המוניציפלי. השטחים האחרים הם מעבר לגבול המוניציפלי.

השר א. ששון: זאת תשובה לשאלתי. שאלה שניה. אותם 3,400 דונם שהוזכרו מורכבים בין היתר גם מ-1,085 דונם הכלולים במה שהיה שטח ירדן. אם כן ברור שלשטחים אלה יש בעלים ממשיים, שלא כמו בשטחים האחרים.

השר מ. בנטוב: גם לשטחים האחרים יש בעלים.

מר ט. קולק: לכל השטחים הללו יש בעלים חיים וקיימים ואנו יודעים אותם.

השר א. ששון: השאלה היא אם אי-אפשר, כדי להפחית מהתביעות ומהטענות, להוציא את 1,000 הדונמים האלה.

מר י. לוי: לדעתי, הזעקה להפקעת דונם אחד תהיה אותה זעקה לגבי הפקעת 3,400 דונם.

השר א. ששון: שאלתי היא שאלה עובדתית לגבי התיכנון. הצעקות יהיו אותן צעקות. זה ברור לי. השאלה היא אם מבחינת מה שדרוש לתכנון אפשר להוציא את 1,000 הדונם האלה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר י. לוי: ברצוני לזכות בכל 3,400 הדונם בלי שמחיית את האלף, כי מבחינה פוליטית זו אותה מכה. לכל השטח הזה יש בעלים.

השר א. שטון: לא קיבלתי תשובה מספקת. אני שואל אם מבחינת התיכנון זה דרוש או שאפשר לוותר על אלף דונם אלה.

אני מציע שההפקעה - בלי הקפאה - תבוא, כפי שהציע היו"ר, בינואר 1970 ועד תאריך זה ייעשה התיכנון הדרוש.

השר מ. קול: אני תומך בהצעת ההפקעה כי אני חושב שכדאי לעשות את הדבר בפעם אחת ולא מספר פעמים כדי שלא יהיו סקנדלים בכל פעם ודיונים במועצת הבטחון. אני חושב שאם אנו רוצים לפתור את הבעיות הרציניות של איכלוס ירושלים עלינו להיות מוכנים פעם אחת לקייזר שניט (ניתוח קיסרי). אז תהיה לידה, אם לא תהיה הפלה. אם כן אני בעד זה שנעשה את ההפקעה בפעם אחת אך נדע שזה לטווח ארוך ושזה פותר לנו בעיה ונוכל לטפל בענין של איכלוס ירושלים שהוא צורך חיוני ממדרגה ראשונה. במשך שנתיים וחצי מזמן המלחמה לא הספקנו לעשות הרבה באיכלוס ירושלים המזרחית. רק עכשיו מתחיל הענין למעשה לזוז. מספר היהודים הגרים שם - כולל סגן ראש הממשלה - אינו גדול לעת עתה. אבל פרשת ירושלים עוד לא הסתיימה והמערכה הכבדה ביותר תתנהל על ירושלים, ובמידה שיהיו שם יהודים רבים זה ייראה אחרת. זה המפתח. לכן אני בעד זה שנקבל החלטה על ההפקעה. אשר לעיתוי, צריך לתאם את הדבר עם משרד החוץ.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: הענין הוא סודי ביותר.

השר מ. קול: צריכים לבחור את העיתוי הטוב ביותר - אולי אחרי העצרת ואולי בין כריסטמס לסילבסטר

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]

השר מ. קול:

כשהם יהיו עסוקים בהגיגות, ונוציא מליבנו את דבר הקניה, כי לא ירצו למכור, (גם לו היה לי שם שטח לא הייתי מוכר אותו).

מר א. אגמון: לצערי, שר האוצר איננו כאן וכיוון שהפרויקט רציני מאד הייתי רוצה ששר האוצר בעצמו ישמע את זה. לכן אני רק יכול לבקש, אם מותר לי, שההחלטה הסופית תידחה עד להשתתפות שר האוצר.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: נאמר כך: אם לא יהיה ערעור של השר, זו תהיה ההחלטה.

מר א. אגמון: כדי שנדע במה המדובר אומר שהנחתי היא לגבי 5,000 דונם אלה, אפילו לפי המחירים שצויינו כאן...

מר א. טפיר: מוצעים להפקעה 3,400 דונם.

מר א. אגמון: ...שזה יהיה כ-70,000,000 ל״י בדרך של הפקעה. דבר שני. הפרויקט כשלעצמו אדיר. מדובר ביישוב 5,000 דונם וגם אם נקבל את ההערכה המינימלית של שר השיכון של 50,000 יחידות דיור זה שני מיליארד או שלושה מיליארד לירות. אני חושב ששר השיכון צדק בהערכתו, כי לטווח ארוך המטעים שישנם היום כבר לא יהיו מטעים אלא זה יהיה שטח עירוני. איני אומר שהממשלה תשקיע את הכל אך כאשר מדובר בפרויקט כל כך רציני ובמומים כל כך גדולים - אני פשוט מבקש ששר האוצר ישקול ויתן דעתו על כך.

מר ג. רפאל: ראש העיר הזכיר את דברי רבין, כאשר הוא אמר שכמה מן הדברים שהמדינה עושה בירושלים, לשם

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר ג. רפאל:

לשם הקלת העומס המדיני צריכה לעשות העיריה, הוא לא התכוון דווקא לשטח ההפקעות. אבל הוא גם אמר שצריך מאד מאד להזהר בנקיטת צעדים משפטיים טרם עת ולראות את הצעדים שאנו עושים אותם בהקשר לצורך העשייה ולא לצורך ההכרזה. ודבר שלישי שהוא אמר - ואני מצטרף לדעה שהושמעה שתהיה עוד ישיבה של מועצת הבטחון ועוד החלטה שלה, ולא שאנו מודאגים - הוא כי אנו צריכים לשקול היטב איזו מעמסה מעמיסים אנו על היחסים שלנו עם ארצות-הברית.

אנו עומדים - על כל פנים כך אני חושב - לפני מפעל שגם התיכנון שלו לא ייגמר בינואר. אני מאד מחשיב את היכולת של המתכננים שלנו, ואם הם יגמרו את התכנית במשך חצי שנה, תבוא עליהם ברכה. לדעתי, זה לא יהיה לא בינואר ולא במארס ואני חושב שנתכנס בשנה הבאה ונברך אם תהיה תכנית. אבל גם אם תהיה תכנית הביצוע יהיה לעשר שנים אם לא ליותר מזה. ובכן ענין ההפקעה הוא הדבר הפחות דוחק בכל הנושא הזה.

הפקעה עירונית או ממשלתית - אם רוצים אתם
xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
הערכה של האפקט המדיני הבינלאומי, אין כאן שום הבדל. הענין הוא ההפקעה ולא אם זה נעשה מטעם העיריה xמטעם הממשלה. הצעקה תהיה צעקה וההתרוצצות תהיה התרוצצות, בין שזה יהיה על רקע עירוני ובין שזה יהיה על רקע ממשלתי. על כן איני מחשיב את ההבדל הזה. מבחינה בינלאומית זה לא ישנה.

תיכנון ועיתוי. אני חושב שהשיטה שלנו לכיבוש הארץ לא היתה קודם רכישת כל האדמות ואחר-כך עשיית תיכנון. הרבה מאד כיבושים עשינו על רקע של תיכנון קודם ורק אחר-כך כבשנו. אם כן, אני סבור שאנחנו יכולים בהחלט לעשות תיכנון ולהתקדם ואחר-כך לדון בתיכנון זה אשר יוגש למי שצריך להגיש אותו ולבדוק אם הוא מעשי. אחרי כן אפשר לגשת לביצוע התכנית, ואחד השלבים יהיה בודאי הפקעת האדמות, אך להתחיל בהפקעה כשאין עוד תכנית - את זאת איני מציע. כשראש-הממשלה תחזור ונדע את סולם העדיפויות שלנו במעמסה שרובצת עלינו ושתרבץ על ארצות-הברית, יהיה

[illegible]

מר ג. רפאל:

יותר קל להחליט מה להוסיף עכשיו ועל מה לוותר כרגע. לכן מבחינת האפקט המדיני והבינלאומי אני ממליץ כרגע לא להחליט על הפקעה אלא לגשת לתיכנון עצם הדבר ולהחליט אחר-כך על סמך תכנית שתוגש לממשלה.

<u>השר מ. בגין:</u> מהי בעית העיתוי? לו היה הדבר קשור מבחינת הקשיים הבינלאומיים בכוח במושב של עצרת האו"ם - אפשר היה לומר שבלאו הכי צריך עוד לתכנן וכיוון שעצרת האו"ם תשב עד מחצית ספטמבר, פירוש הדבר שיש לנו xxx בערך עוד 10 שבועות לתיכנון. נמתין עד שיסתיים המושב של העצרת ואז נעשה מעשה. אבל המצב אינו כזה. הבעייה של ירושלים מרוכזת בעיקר במועצת הבטחון משום שהערבים הצליחו באחד המושבים של מוסד זה להעביר סעיף הדורש לבטל כל ההוראות ששינו את הסטאטוס הקודם של ירושלים. במשך הזמן הם הצליחו להכניס סעיף האומר שגם אם ישראל לא תשיב או תשיב בשלילה אפשר לכנס שוב את מועצת הבטחון. פירוש הדבר שעל-סמך הסעיפים הללו יוכלו מספר מדינות ערביות, אולי בשיתוף המדינות המוסלמיות, ליזום מושב של מועצת הבטחון כדי לדון במעשים הטובים שאנו רוצים לעשות בירושלים. זה ודאי מצב לא נוח, אך זוהי המציאות ולכן מבחינת העיתוי איני רואה את ההגיון להמתין 10 שבועות. אם נשאיר את המפתח בידי הערבים, הרי על סמך פעולה כזאת הם יוכלו בהחלט לזמן ישיבה של מועצת הבטחון ולהשמיע זעקות עד לב השמים ולהביא שוב לידי החלטה שאנחנו נבטל כל ההחלטות בענין ירושלים, ולא ... . זה המצב. לכן אם יתברר לנו שהדבר דרוש לפיתוח העיר ושצריך להכניס יהודים בה, הרי הבעיה אם זה צריך היה להיעשות אתמול או שזה צריך להיעשות היום או מחר או בעוד 10 ימים - אינה משנה מאומה. יתכן גם שנעשה את הדבר ולא תהיה זעקה כל כך גדולה. אני רוצה להביא דוגמא: דחינו את הורדת אותו הבנין לאורך הכותל המערבי קרוב לשנתיים.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

<u>השר מ. קול:</u> זה בנין אבו-סעוד.

<u>השר מ. בגין:</u> אחר-כך בישיבות של ועדת השרים למקומות הקדושים כמעט שלא היה שבוע בו לא דנו בבנין הזה וקיבלנו החלטות, אהחלטות לביצוע והחלטות לעיתוי וחלפו שנתיים בינתיים. אחר-כך הורדנו את הבנין. היו אמנם כמה תקרים עם עתונאים, אך הענין עצמו לא גרם לכינוס מועצת הבטחון.

<u>השר מ. בנטוב:</u> במה איחרנו באותו ענין?

<u>השר מ. בגין:</u> אני חושב שאיחרנו ואומר במה. במשך שנתיים דרכו אנשים על אבק ובמקום אחד נישקו את הכותל ובמקום שני ראו את הציגור של הביוב.

<u>מר ג. רפאל:</u> אני רוצה לתקן דבר-מה. כינסו את מועצת הבטחון ונתקבלה אז ההחלטה החמורה ביותר. לא שאני מתרשם ממנה, אך ארצות-הברית תמכה בה.

<u>השר מ. בגין:</u> זה לא היה בקשר לענין זה. הזכירו את זאת בין השאר.

איני בא להרגיע, אך יתכן שנעשה את הדבר ולא יהיה כינוס של מועצת הבטחון. העולם עטוק מאד והבעיה של המזרח התיכון חריפה, אך גם יתכן שיהיה כינוס של מועצת הבטחון. אז מה יכולים אנחנו לעשות במקרה זה? אנחנו יכולים לומר שהמדובר בעיר מתפתחת ובאוכלוסיה מתבססת ולא עשינו שום אפליות . לקחנו גם חלקים של יהודים מכל חלקי העיר וזה דרוש לצורך ציבורי וחיוני כפי שנהוג בכל מדינה. מה היא טענתי העיקרית, אדוני סגן ראש-הממשלה? טענתי היא שאם רואים אנו בענין זה ענין חיוני, העצרת אינה קובעת כי הענין כולו מרוכז במועצת הבטחון. אם נבהל מכינוס מועצת הבטחון, הרי שאין לנו עיתוי ולא נוכל לעשות את הדבר.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. בגין:

לאור כל אלה אני מציע לקבל היום החלטה חיובית. צריך לעשות דבר זה ממש בזהירות ושהסמכות תינתן בעוד מועד למספר עיריות. אולי אפשר לעשות מספר פעולות נוספות במקומות אחרים. צריך לבדוק זאת, ויהיה תיכנון. בכל זאת ינואר 1970 אינו רחוק וזה התאריך בו צריך לעשות פעולה. אני איפוא מחייב את ההצעה ומחייב את ההחלטה. אולי לא צריך לפרסם דבר לעת-עתה מוועדה זו.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: זה סודי מאד.

השר מ. בגין: אני בעד נקיטת אמצעי כזה של זהירות. אין להדליף וצריך לדעת לקראת מה אנו הולכים. ביחס לכסף אני משתתף בצערו של מר אגמון, אך זה צער חיובי מאד. איני חושב שהמדינה תצטרך להשקיע שני מיליארד לירות. יש משקיעים מחו"ל - כך אני חושב. זאת תכנית חיובית מאד ואת ירושלים מוכרחים לפתח. איננו יכולים לדרוך על המקום בירושלים.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: אין כל ספק שירושלים חסרת שטח פיתוח. נוכחתי בזה גם בשיחותי עם ראש העיר וגם בעת בדיקת תכניות הבניה של משרד השיכון.

השר מ. קול: זה אמור גם לגבי בתי-מלון.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: בדרך-כלל חייבים אנו להרחיב את הפרימטר של ירושלים. איני מציע לעשות זאת היום וצריך בהחלט לחפש עיתוי שונה מהיום, אך כאן מדובר בשטח שכל כולו בתחום שיפוטה של עיריית ירושלים. כלומר הסיבוך המדיני העלול להגרם בעקבות הרחבת תחום השיפוט של העיר לא קיים הפעם. כאן יש שאלה של שטח שיש לו בעלים הדרוש לפיתוח העיר. אני מזכיר לכם שעשינו שני מעשים בסמיכות והתגובה

[illegible] - [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

היתה מצומצמת. כאשר החלטנו על איחודה של ירושלים הסתייג מכך העולם. כאשר הפקענו שטחים נרחבים בסדר גודל דומה לבנית שכונות יהודיות בצפון-מזרח ירושלים הענין עבר יחסית בקלות, ואין סיבה שהפעם יהיה המצב שונה. לא מדובר במקום קדוש או במקום רגיש. זה שטח שהוא בתחום השיפוט של ירושלים כפי שכבר אמרתי. יתרה מזאת. אשמח מאד אם יתברר שמספר יהודים יגישו בג"צ. זה רק יקהה את הטיעון הפוליטי וידגיש שמדובר לא רק בנטילת קרקעות מן הערבים לצרכי יהודים.

אני חושב שדאגותיו של הממונה על התקציבים הן מופרזות במקרה זה, כי אם לא נעשה את הדבר בדרך זאת, אני חושש שהאוצר יצטרך לעשותו בדרך יקרה יותר לטווח יותר ארוך. שנית, כשקרקע מולאמת אין פירוש הדבר שאין מעמידים אותה תמורת תשלום, ליזמה פרטית. ברור שבהתאם לתכנית של העיריה יוכל מינהל מקרקעי ישראל להעמיד לרשות בונים ומשתכנים יחידות קרקע במחירים המקובלים. מכאן שאיננו חוסמים את הדרך בפני היוזמה הפרטית ובזה רוצה אני להרגיע את שר השיכון. אדרבה, נאפשר גם ליהודים שהכנסתם בינונית להשתקע בירושלים.

אני מציע את ההחלטות הבאות:-

א. אנו מטילים על עיריית ירושלים ועל מקרקעי ישראל לגשת לתיכנון מיידי של השטח המוניציפלי.

ב. אנו מאשרים את הצעת ההפקעה ומטילים על היו"ר לבוא בדברים עם שלושה שרים לשם קביעת העיתוי של ההפקעה: עם ראש-הממשלה, עם שר החוץ ועם שר האוצר. אם ראש-הממשלה תתנגד, מובן מאליו שיהיה צורך בדיון נוסף, אך גם אם ההתנגדות תבוא מצד אחד משני השרים שהזכרתי, יהא הכרח לקיים דיון נוסף בין במסגרת זאת ובין בממשלה. אם זה נראה לכם, אנו מסכמים כך.

[illegible]

<u>השר מ. בנטוב:</u> בענין עצם הדחיפות ברצוני לומר לחברים שכולנו רוצים יהודים רבים ככל האפשר בירושלים.

כפי שאני רואה את העליה לירושלים במשך השנים הקרובות ולפי התקציבים שהועמדו לרשות משרד השיכון בשביל כל הבניה הציבורית יש לנו רזרבות קרקעיות לארבע-חמש שנים לפחות.

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> אם אני רוצה לבקש מראש העיר וממינהל מקרקעי ישראל שטח בשביל הקולג', אין לי שום אפשרות להקים את הקולג' בתחום ירושלים.

<u>השר מ. בנטוב:</u> לשם כך לא נחוצים 5,000 דונם. אפשר עוד למצוא קרקע.

<u>השר מ. קול:</u> מה היתה הבהלה בענין הנחלאות, למשל?

<u>השר מ. בנטוב:</u> בנחלאות מדברים על משפחות החיות בתנאי ניוון.

<u>השר מ. קול:</u> הענין של איכלוס ירושלים עולה על כל זה.

<u>השר מ. בנטוב:</u> אני מדבר על איכלוס כאיכלוס, ולא על איכלוס כהכרזה. אם כן, אני אומר שאת השטח הזה יוכלו לאכלס באמצעות יזמה פרטית, ואיני חושב שצריך להפקיע קרקע בשביל אייזנברג למשל, כדי שיבנה שם מלונות. הוא יקנה את הקרקע ויבנה בעצמו. אני מציע שנעביר את זה לממשלה.

<u>מר י. לוי:</u> הבהרה מספרית. דאגתי היא רק לאוצר, ואיני מתייחס לשום דבר אחר. אומר מדוע. השאלה היא אם להשקיע עכשיו 70,000,000 או להשקיע בעתיד 400,000,000 ל"י.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> הוועדה קיבלה החלטה וזכותו של שר לערער על החלטת הוועדה. אם כן, יש החלטה ויש ערעור של שר השיכון, והממשלה תדון בכך.

<u>מר ג. רפאל:</u> דיון זה מוכרח להיות סודי ביותר.

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> אני מתחנן בפניכם בענין זה.

מ ח ל י ט י ם:

להפקיע שטח המשתרע על כ-3,400 דונם בדרום ירושלים, הנמצא בתחום השיפוט של העיריה, ולהטיל על מינהל מקרקעי ישראל ועל העיריה לגשת מיד לתיכנונו.

ביצוע ההפקעה ייעשה על-ידי העיריה.

עיתוי ההפקעה ייקבע בהתייעצות בין ראש-הממשלה, סגן ראש-הממשלה, שר האוצר ושר החוץ.

(שר השיכון מסתייג מההחלטה הנ"ל).

(בסעיף השני לסדר היום לא נערך רישום סטנוגרפי, לפי הוראת היו"ר).

הישיבה נגעלה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ט י ו ט א
סטינוגרמה

סודי ביותר

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
י"ז בתשרי תש"ל - 29.9.69

נכחו השרים: י. אלון - יו"ר,
מ. בגין,
מ. בנטוב,
ז. ורהפטיג,
מ. קול,
א. ששון

נעדרו השרים: א. אבן,
י. אלמוגי,
ח. גבתי,
ע. ספיר,
ח.מ. שפירא,
י.ש. שפירא,
ז. שרף.

א. אגמון - משרד האוצר
ד. אגמון - לשכת סגן ראש הממשלה
מ. בנבנישתי - עיריית ירושלים
י. לוי - מינהל מקרקעי ישראל
ה. מירון - משרד החוץ
א. ספיר - מינהל מקרקעי ישראל
א. פינצי - מינהל מקרקעי ישראל
ט. קולק - ראש עיריית ירושלים
ג. רפאל - משרד החוץ
מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
מ. ששון - לשכת ראש הממשלה
י. תמיר - משרד ראש הממשלה
מ. ניר - מזכיר הוועדה
רשמה - חדוה ביתן

***

סדר היום: 1. פיתוח ותיכנון השטח בדרום ירושלים

1. פיתוח ותיכנון השטח בדרום ירושלים

היו"ר טגן רה"מ י. אלון: הסעיף הראשון לסדר היום איננו צריך לגזול זמן רב מאתנו, אם כי הוא נוגע מעשה רב. בטרם אמסור את רשות הדיבור למנהל מינהל מקרקעי ישראל ונשמע גם חוות הדעת של המזמהים שלנו, אומר במה מדובר. מדובר בשטח קרקע רחב ידיים בדרומה של ירושלים בתחומי השיפוט העירוני. חלקו הוא שטח שהיה בתחום השיפוט הישראלי עד מלחמת ששת הימים. חלקו היה בבחינת שטח הפקר מצד זה של הקו וחלקו בבחינת שטח הפקר מהצד השני של הקו. חלקו שטח שהיה בתחום המוניציפלי של ירושלים במסגרת של ממלכת ירדן הקודמת. חלק מן הקרקעות הוא בבעלות ערבים ישראליים, חלק הוא בבעלות ערבים ממזרח ירושלים וחלק זה בודאי אדמה ממשלתית. מדובר על כברת ארץ, שעל פרטיה נשמע מיד, המשתרעת מארמון הנציב ועד רמת-רחל ומשם לעין-כרם ובכלל. מדובר בתחום השיפוט המוניציפלי של ירושלים השלמה. אחר-כך נעבור לסעיף אחר הנוגע לתכנון ושהוא מעבר לתחום המוניציפלי של ירושלים השלמה. אנו מדברים עתה על החלק הדרומי.

פנו אלי בשעתם ראש עיריית ירושלים ומנהל מינהל מקרקעי ישראל בבקשה לעזורלהם ליצור סטאטוס שיאפשר להם תיכנון השטח, שאלמלא כן יש חשש של יצירת עובדות אשר ימנעו בתיכנון השטח. אנחנו גם עמדנו בפני בג"צ של ערבי-ישראלי אשר דרש זכויותיו לגבי חלקת קרקע. תחילה סברנו שיתכן כי על-ידי איגרת ממשרד החוץ נוכל לזכות בלי מאמצים, אך לאחר שנועצנו גם בשר החוץ וגם ביועץ המשפטי לממשלה הגענו למסקנה שדרך זאת לא תוליך אותנו לתוצאות חיוביות והיא עלולה לסבך אותנו מבחינה דיפלומטית בתקופה לא נוחה.

השר ז. ורהפטיג: מדוע לא לרכוש?

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: ויתרתי על המחשבה הזאת וביקשתי מהנוגעים בדבר לרכוש את אשטח המחלוקת בכסף. אמרתי לעצמי שזה יעלה קצת יותר ובלבד שלא נסתבך לא בבג"צ ולא בסיבוכים דיפלומטיים. אנשי מינהל מקרקעי ישראל בדקו את הענין, והסתבר שמחירים מאמירים שחקים, ואם נקבע תקדים של מחיר גבוה לחלקת קרקע אחת, ייצא שבעתיד לא יהיו מחירים נמוכים מהרצפה הזאת ויתכן שיהיו גבוהים יותר וספקולאטיביים; ובקנה המידה בו מדובר שום אוצר לא יוכל לעמוד בכך, ואין ספק שתהיה נהיה של אנשים פרטיים, וזה יבלום את פיתוח העיר לתקופה קצרה עד שהסוגייה הזאת תובהר. אפילו איננו מחליטים בשלב מסויים על הפקעת השטח, גם אז יצטרך השמאי להתחשב במחיר שמדינת ישראל שלמה מרצונה היא לבעל קרקעות פרטי. כלומר, אין זה סכום חד-פעמי שאפילו הוא מופקע יש בו כדי לפתור לנו בעיה. זו בעצם פתיחה למחרוזת המורה מאד ולא השבתי שנוכל לעשות זאת. גם כשיש כסף לא צריך לבזבז אותו - קל וחומר כשאי אם כן, באה אלי הצעה - וגם אני הגעתי למסקנה זאת, לא בלי חיבוטים עם עצמי, חיבוטים פוליטיים ודיפלומטיים - לחתור להפקעת השטח כולו למובת העיר, והשמאי יקבע את מחירי הקרקע מבלי שיווצרו תקדימים על-ידינו. הסברתי לראש העיר ולמנהל מינהל מקרקעי ישראל שהפקעה רבתי בקנה מידה כזה היום בספטמבר-אוקטובר 1969 היא הזמנה לסיבוך גדול וזה אף עלול להגיע עד למועצת הבטחון. אין זה אומר שכל מה שעלול להגיע לשם צריך להרתיע אותנו מראש, אך יש נושאים בהם זה צריך קצת להרתיע במצב בו אנו נתונים בענין ירושלים במועצת הבטחון. אני מזכיר לכם שבעקבות הפינוי של המשפחות האחרונות ליד הכותל עלתה שוב התביעה של סנקציות. אינני חושב שאנחנו עומדים עכשיו ערב סנקציות, אך בענין זה האמריקנים אינם נוחים ביותר. בסופו של דבר הם נשארו התומכים היחידים כשהם מסתייגים מאיחודה של ירושלים והם אומרים לנו שלא לגרור אותם לענין ירושלים.

בהתייעצות האחרונה שהיתה לי לפני מספר ימים עם נציג העיריה, מנהל מינהל מקרקעי ישראל והיועץ המשפטי לממשלה, גיבשתי

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

לעצמי הצעה שאני מניח אותה על השולחן לחוות דעתכם. ראשית, שהעיריה ולא הממשלה תוציא צו של הפקעה. נדמה לי שיכול להיות שלב ביניים - ולצורך זה אבקש את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה - של הוצאת צו הקפאה כדי שלא יווצרו עובדות כל עוד נעשית עבודת התכנון. שנית, שהעיריה תקבל אור ירוק - לא מבחינה תקציבית שהרי ועדה זאת אינה מוסמכת על שום אגורה - לגשת לתכנון חלק זה כחלק בלתי נפרד מירושלים. כלומר, לא תהיה מצידנו מניעה לתכנון. אשר לצעדים המשפטיים לשינוי הבעלות, בין שתהיה הקפאת ביניים ובין שתהיה הפקעה קבועה, הם צריכים להיעשות לא לפני ינואר 1970. זאת אומרת שנעבור את הבחירות, את העצרת ונקצור מה שעוד נצטרך לקצור בוושינגטון בעקבות ביקורה של ראש-הממשלה, ובאופן פנימי, לא לפרסום, אנו מחליטים להתיר את הצעד הזה בינואר 1970, אלא אם הממשלה החדשה (גם אם היא תהיה בהרכב הישן היא תהיה חדשה) תחליט אחרת. אבל גם העיריה, גם מינהל מקרקעי ישראל וגם היועץ המשפטי לממשלה בתחום הייעוץ המשפטי ידעו לקראת מה אנחנו הולכים.

השר א. שטון: מי יעשה את זה?

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: העיריה צריכה לקבל סמכות משר האוצר ואז היא תעשה את זה. מדוע אני אומר שזאת תהיה העיריה ולא הממשלה? משום שכאשר העיריה עושה זאת בגלל צורכי תכנון העיר ולטובת הציבור, זה ענין מוניציפלי, אם כי ירושלים היא תמיד יותר מאשר נושא מוניציפלי. אולם אם הממשלה עושה זאת, זה מקבל מראש אופי מדיני מובהק ומעורר תגובות מדיניות. נדמה לי שעל-ידי מסירת הדבר לעיריה מצמצמים את הקשיים העלולים להתעורר, אם כי אני מניח שתהיינה צרות גם בעקבות החלטת העיריה, אבל אנחנו רוצים לפתח את ירושלים.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

מנהל מינהל מקרקעי ישראל, מר יצחק לוי, ידווח לנו באיזה שטח מדובר.

מר י. לוי: לאחר הצגת הדברים על-ידי סגן ראש-הממשלה אין לי מה להוסיף למעשה. השטח כולו משתרע על-פני 5,000 דונם. מזה הפקענו בשנת 1953/54 כ-700 דונם שהיו אדמות של לא-יהודים וכשאנו מביאים בחשבון גם מה שהיה שייך ליהודים בחלק המערבי של השטח הרי זה מסתכם בכ-1,600 דונם. היום כשאני מדבר על הפקעה אני מדבר על הפקעה נוספת של 3,400 דונם. כל 5,000 הדונם הם חטיבה אחת והם גם חטיבה תכנונית אחת.

השר א. שטון: אותם 700 דונם הפקענו לפני מלחמת ששת הימים?

מר י. לוי: הפקענו אותם ב-1954. אפרט מה כוללים אותם 3,400 דונם. בשטח ישראל הקודם כ-120 דונם.

השר מ. בנטוב: של מי הם?

מר י. לוי: זה יכול להיות של יהודים, של המינהל ושל הממשלה.

בשטח המפורז הישראלי יש 905 דונם. כוונתי לשטח ההפקר בין הקוים. בשטח המפורז הירדני יש 1,050 דונם ובשטח ארמון הנציב 180 דונם.

השר מ. בנטוב: האם זה כולל את כל ארמון הנציב?

מר ט. קולק: - פרט לאותו חלק השייך לארמון עצמו.

מר י. לוי: בשטח ירדני טהור יש 1,085 דונם. סך הכל אנו מביעים 3,340½ דונם.

[illegible] - [illegible] [illegible] .C.

[illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

מר י. לוי:

הפקעה או הקפאה - אנו מעדיפים החלטה על הפקעה וכאן אני משיב בעקיפין לשאלתו של השר ורשטיג מדוע לא לרכוש. רכישה אינה באה בחשבון כי בתנאים הקיימים בהם יהודים וערבים כבר התאחדו כדי להעלות את המחירים בהתיכות קטנות וליצור עובדות שעבורן נשלם אחר-כך הון תועפות - זה הזמן בו עלינו להחליט להפקיע על-מנת לא לתת ליהודים לשלם פי חמשה-עשר מהמחיר. במצב רגיל אדמה חקלאית וטרשים אין זה עולה יותר מאשר שמונה לירות למ"ר ואילו היום זה מגיע ל-100 לי למ"ר. לכן הפקעה היא הדרך היחידה לחסוך הוצאות כאלה מיהודים, בין שזו הממשלה ובין שאלה פרטים.

כדי שנוכל להפקיע את הקרקע הנדונה בינואר 1970 צריכה ההחלטה ליפול היום, כי זה דורש הכנה, כולל השלב הראשון של התכנון של האזור. אל נשכח שהתכנון יעלה 600,000 לי. אנחנו - העיריה והמינהל-איננו מבקשים ברגע זה משולחן זה כספים לתיכנון ולכל שאר ההכנות. את זה נסדיר אחר-כך.

מי מפקיע, העיריה או הממשלה? אנו חושבים שמטעמים פוליטיים-מדיניים טוב להביא את העיריה כגוי שבת לענין ההפקעה. בכך איננו מקנים שום זכויות לעיריה כי אם מציעים זאת רק לטובת הצרכים המדיניים.

<u>השר א. שטוך:</u> מר לוי הסביר שמדובר בשטח מפורז ישראלי ובשטח מפורז ירדני, אך הוא לא אמר למי שייכו אדמות אלה.

<u>מר ט. קולק:</u> ב-90% מן המקרים הבעלים הם ערביים. אין וואק'ף שם ובמידה שיהיו אדמות וואק'ף נציע להוציא אותם ממסגרת זאת ולא להפקיע אותן.

[illegible] - [illegible]

[illegible]

[illegible] - [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

מר י. לוי: אסביר בקוים כלליים את המפה שאני תולה כאן לפניכם. השטח המסומן בקוקוים השחורים כולל בין השאר את ארמון הנציב העליון ואת הקולג' הערבי. כל השטח הזה (מראה על המפה) הוא 5,000 דונם. עכשיו אנחנו מדברים על הפקעה של השטח המסומן במפה אף הוא בקוקוים שחורים אך זה הקו החיצוני, והוא משתרע על 3,400 דונם החווה נמצאת בשטח שאנו רוצים להפקיע למרות שאנחנו חושבים את עצמנו כבעלים עליה.

השר מ. קול: האם הקולג' עוד לא מופקע?

מר י. לוי: עדיין לא.

מר מ. קול: למי זה שייך?

מר ט. קולק: - לממשלת ישראל כי היא ירשה את זה ממשלת ירדן.

השר מ. קול: אם כן לא צריך להפקיע את הקולג'.

מר א. אגמון: מה קרה עם אותם 700 דונם שהופקעו ב-1954?

מר י. לוי: מסרנו חלק לרמת-רחל. במשך שנים אלה לא הופיע אף אחד לדרוש את כסמו. מה שנצטרך לשאול את היועץ המשפטי לממשלה הוא אם לא כדאי לעשות היום בפעם שניה את ההפקעה, אבל זה רק פרט. בדברי אלה התייחסתי ל-700 הדונם הנזכרים.

מר ט. קולק: בקיצור אעמוד על דבר כללי יותר. החלטנו פעם שאנחנו רוצים ליצור טבעת של יהודים מסביב לעיר הערבית. עשינו זאת בכיוון צפון מזרח ויתיישבו במשך השנים באזור זה 8,200 משפחות. זה תכנון של משרד השיכון וזה מתייחס לשער-

[illegible]: [illegible]

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

מר ט. קולק:

מנדלבאום דרך הגבעה הצרפתית ועד לנוה-יעקב. כאמור מדובר כאן ב-8,200 משפחות + בודדים וסטודנטים בהר-הצופים. אם לא נעשה זאת, לא נגיע למספר התושבים שאנו רוצים ליישב בירושלים והוא כ-100,000 יהודים תוך 10 השנים הקרובות. כ-30,000 נפש צריכות להתיישב במערב ירושלים, וישנה הבנייה הגדולה אבימה-נוף ומשרניהובסקי. אנחנו חושבים שעוד 20,000 נפשות בערך צריכות לשבת בדרום העיר. נוסף לאלה יהיו 300 נפש שישבו בעיר העתיקה - על התיישבות גדולה יותר בעיר העתיקה אין לחלום, על כל פנים לא בטיבוב הראשון.

ההפקעה נחוצה מבחינת התכנית הכלכלית.

יש התרוצצות רבה וקבוצת בן-עמי רוצה לקנות שם אדמה וחבר של מועצת העיר פעל באופן פרטי ואמר לערבים להגיש בג"צים. זה היה הגורם הראשון אשר הביא להעלאת המחירים. xxxxxxxxxxxx

מר י. לוי: א ישנו האזרח החדיש בישראל, מר אייזנברג.

מר ט. קולק: ההתרוצצות כבר התחילה, ואם לא נפעל מהר, לא נגיע למה שאנו רוצים - לא לתכנון, לא לאכלוס ולא לשום דבר אחר, כך שזה כמעט הרגע האחרון.

דבר שני - ברצוני להדגיש שוב שבענין זה אין העיריה מרוויחה דבר. אנחנו תובעים ממילא הרבה ממינהל מקרקעי ישראל ואנו מקבלים לפי זכויות או הסדרים. ברור שהיכן שמתאכלסים יהודים דרוש שטח לבתי-ספר וכיו"ב ואנו תובעים את זה. מעבר לזה איננו מקבלים שם שום זכויות אלא אנו משמשים שם רק כלי.

ברצוני להזכיר שכאשר היה כאן השגריר רבין

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר ט. קולק:

לפני כמה שבועות הוא הרצה לפנינו הרצאה גדולה מדוע הרבה מן הדברים הנעשי כיום צריכים להיעשות בשם העיריה. כאשר נעשה דבר-מה בשם העיריה, אפשר להסביר זאת, אך כאשר הוא נעשה על-ידי הממשלה הפעולה מקבלת מיד צביון אחר אם כן, העיריה מעוניינת כמובן לשרת את המטרה, ופה במיוחד לעזור לגידול ירושלים.

אם תהיה הקפאה ואחר-כך הפקעה, פירוש הדבר שיהיו פעמיים סקנדלים בינלאומיים. פעם אחת סיפר סגן ראש-הממשלה את הסיפור של קיצוץ הזנב פעמיים ולא רק פעם אחת.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: הבאתי זאת בשם אשכול ז"ל.

מר ט. קולק: גם במקרה זה הקפאה והפקעה לחוד יהיאו רק לקיצוץ הזנב פעמיים. על תאריך ההפקעה והאופן בו תיעשה צריך לחשוב. מכל מקום צריך להפקיע הכל בבת-אחת כדי שנוכל לומר שהפקענו לא רק אדמות של ערבים כי אם גם אדמות של יהודים. יכול להיות שנפקיע גם שטחים שכל מיני קבוצות כבר רכשו או קיבלו אופציות בהם.

השר מ. בנטוב: האם יש כבר תושבים בשטח זה?

מר מ. בנבנישתי: יש כמה בתים.

מר מ. שמגר: מספר הערות קצרות. החוק עליו מתבסס ההפקעה הוא אותו החוק שמתוכו מפקיעים אדמה בכל מקום וזה החוק משנת 1943. במקרה זה שר האוצר יסמיך את העיריה לפעול כפי שהסמיך בעבר תאגידים וגופים שונים. אני מזכיר זאת כי הגוף הפועל יהיה במקרה זה גוף עירוני וזה כמובן מותנה בכך שהעיריה תוכל להציג תכנית כוללת המצביעה שהשטח הוא לצרכי ציבור.

[illegible]

מר מ. שמגר:

אשר להפקעה כשלב ביניים, איני מייחס לזה שום חשיבות כי מדובר בשטח שאין בו שום תיכנון. פנו אלי אנשים המתעניינים ברכישת אדמות ושלחתי למינהל מישהו שיתענין בנושא הזה. אבל גם אם יש טרנזקציות, בפעולות שנעשה המחיר ייקבע לפי הערכה שתיעשה ולא לפי טרנזקציות, והמחירים יקבלו גוון אחר. לכן מוצע להחליט עקרונית ולעשות לאחר מכן את הפעולות האחרות היינו את ההכנות במשרד האוצר, הפעולות המשפטיות והתיכנון של השטח כדי שנוכל להציג תכנית כוללת המוכיחה שיש תיכנון לצרכי ציבור במקרה שייערך משפט.

מר ט. קולק: יש להניח שהערבים כן יפנו וירצו כסף. אם הערבים כבר היו מוכנים למכור יתכן שיבקשו כסף.

מר י. לוי: - יהיו, אבל בודדים.

מר ט. קולק: חלק מהערבים הישראליים בבית צפפה הישראלית שיש להם קרקעות יבקשו בודאי את הכספים. אם אלה יתחילו, זה עלול לעבור לחלק השני של בית צפפה. זה גם יכול להיות אחרת, אך אני חושב שלשם השלמות רצוי לתאר גם את זאת.

השר א. שרון: מר שמגר אמר שהשר האוצר יחמיץ את העיריה לפעול. פירוש הדבר שמדברים על הממשלה.

מר מ. שמגר: אין זה בדיוק כך, המצב הוא שהעיריה מתכננת את הדבר.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: הפרסום יהיה שזה של העיריה.

השר מ. בגין: אם נלך בדרך זאת, צריך לעשות זאת כך שתינתן הסמכה למספר עיריות לפעול, וזה יכול להשאר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. בגין:

לעת עתה תיאורטית במקומות מסויימים.

מר מ. שמגר: אבל אלה פעולות שכבר נעשו, ושר האוצר כבר הסמיך עשרות גורמים בצורה זו.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: ניגש לדיון. אני מבקש דיון קצת מתומצת.

השר ז. ורהפטיג: אין כאן ענין של הפקעה לשוד והקפאה לחוד, כי החוק שאפשר לפעול לפיו הוא רק החוק מ-1943 ואין אפשרות לפעול לפי חוק אחר. אין כאן ענין של מינוי ובינוי אלא זו הפקעת אדמה ותו לא. זו רכישה לצרכי ציבור על-פי הוראת שר האוצר, ואם נעשה זאת לבד או באמצעות העיריה - זו רק בטות עינים. ברור שהממשלה מפקיעה את השטח.

מר מ. שמגר: אין זה בדיוק אותו הדבר.

השר ז. ורהפטיג: לכן אני שואל מה יכול להיות ההבדל במחיר. אני מבין שאת השטח הזה אפשר גם לרכוש.

מר מ. בנבנישתי: המחיר הוא בין 8,000 ל-30,000 ל"י הדונם.

השר ז. ורהפטיג: אם כן, ההבדל הוא ב-150,000,000 ל"י.

מר א. אגמון: האם 8,000 ל"י זה ריאלי?

מר י. לוי: זה בין 8,000 ל-22,000 ל"י.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: לדעתי, זאת לא רק בעיה כספית. חלק מבעלי הנכסים לא ימכרו אלא ימתינו ואם לא נפקיע, לא יהיו האדמות ברשותנו.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר ז. ורהפטיג: אם ההבדל הוא של כ-100,000 לי, הרי שאין לי ברירה בענין זה. ללא שום ספק יעורר הענין קשיים פוליטיים ואיני יודע כמה יהודים יש להם שטחים שם. יהיו כאלה שיפנו לבית המשפט העליון וכרגיל יפסידו. אבל הענין הוא של הערביים וזה בודאי יגיע בדרך זו או אחרת למועצת הבטחון. להפקיע שטחים ריקים זה דבר שאינו מפחיד את העולם כולו אך צריך לבנות את הקייז.

השר מ. בנטוב: אני חרד מאד בסיטואציה הנוכחית מהאפקטים הבינלאומיים של ענין זה, ולי זה לא כל כך ברור שאנו עומדים במצב המאלץ אותנו להפקע את כל השטח הזה של 5,000 דונם. לפי הצפיפות שלנו 5,000 דונם זה ודאי שיכון ל-60-70,000 משפחות.

מר ט. קולק: 800 דונם של רמת רחל הם מטעים וזה כלול ב-5,000 דונם.

מר י. לוי: אנו מדברים על 3,400 דונם, כי את היתר מסרנו לרמת-רחל. צריך להוציא חלק גדול מהבניה לצרכי ציבור.

מר ט. קולק: שטח גדול יהיה למעונות ולא למשפחות.

השר מ. בנטוב: זה אותו הדבר. אם לא מדובר ב-60,000 דירות הרי מדובר ב-50,000, ואם לא ב-50,000 אז ב-40,000 דירות. איני מאמין שאת כל 40,000 הדירות יבנה משרד השיכון. יש לנו עוד כמה שטחים בצפון-מזרח וגם במערבה של ירושלים. אני מניח שחלק מהבניה בירושלים יהיה ביזמה פרטית ולא הכל ייעשה על-ידי הממשלה ועל קרקע ממשלתית. אם כן מבחינת הצרכים של הפיתוח הציבורי של העיר אין הענין כל כך דוחק. אני מבין שמטעמים מדיניים וכיו"ב צריך בכל-זאת להקים שיכונים בחלק מהשטח הזה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. בנטוב:

דבר שני - התכנון. אין שום דבר המונע מרשויות התיכנון המקומיות לתכנן כל שטח בתחום הרשות המוניציפלית. אני מניח שעד שלא ייגמר התיכנון יכולה ועדת בנייין ערים גם לא לתת רשיון בנייה, וזה ברור. נוסף לכך אין הכרח להפקיע את המגרשים לבנייה פרטית. אני גם חושב שאם אנשים יקנו עכשיו אדמות זה בודאי ייעשה בזהירות, כי אם מישהו קונה מגרש בלי תיכנון הוא אינו יודע מה יהיה. הוא יכול לקנות מגרש ואחר-כך מתברר שלפי התיכנון זה יהיה דווקא פארק או בית-ספר ויהיה צורך בהפקעה.

מר מ. קולק: אבל אז ישלמו לו את המחיר המלא.

השר מ. בנטוב: אם עדיין לא בונים ואין תביעה, המחירים לא יהיו כל כך גבוהים. יתכן שברגע הראשון תהיה תזוזה ויתחילו לווץ, אבל אחר-כך "יתקררו".

אני מציע לדחות את זה קצת כרגע ולדאוג לתיכנון כל השטח. אם יש קבוצות יהודות הרוצות לקנות שטחים, צריך להזהיר אותן ולומר להן שיתכן כי נפקיע את השטחים ויכול להיות שדווקא האדמות שלהן יהיו במקומות ציבוריים. אם למרות זאת אנשים יקנו, הם יקנו. סוף סוף על חשבונם הם קונים. איני יודע בשביל מה צריכים אנו לעשות הפקעה עבור בניה פרטית. הצעתי היא לדחות את ההפקעה. בתחילה חשבתי שאפשר ללכת בדרך של פינוי ובינוי - אני מדבר רק מבחינת השימוש בחוק-אבל זה שוב רשות ממלכתית. אני מציע לא להחליט כרגע על הפקעה ולבקש שיכינו את התכניות באופן מפורט.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: זה ענין של 600,000 ל"י.

השר מ. בנטוב: ודאי שהתיכנון יעלה כסף.

השר א. ששון: אציג שתים-שלוש שאלות. האם יש כבר בינוי מאחורי 5,000 דונם שאתם מדברים עליהם? כלומר, מדוע בחרתם ב-5,000 ולא ב-6,000 או במספר אחר, האם זה צמוד למשהו בנוי?

מר י. לוי: - כי רצינו ללכת לפי הגבול המוניציפלי.

מר ט. קולק: זה בין הגבול המוניציפלי ובין הבינוי. אין מתכננים מעבר לגבול המוניציפלי. השטחים האחרים הם מעבר לגבול המוניציפלי.

השר א. ששון: זאת תשובה לשאלתי. שאלה שניה. אותם 3,400 דונם שהוזכרו מורכבים בין היתר גם מ-1,085 דונם הכלולים במה שהיה שטח ירדן. אם כן ברור שלשטחים אלה יש בעלים ממשיים, שלא כמו בשטחים האחרים.

השר מ. בנטוב: גם לשטחים האחרים יש בעלים.

מר ט. קולק: לכל השטחים הללו יש בעלים חיים וקיימים ואנו יודעים אותם.

השר א. ששון: השאלה היא אם אי-אפשר, כדי להפחית מהתביעות ומהטענות, להוציא את 1,000 הדונמים האלה.

מר י. לוי: לדעתי, הזעקה להפקעת דונם אחד תהיה אותה זעקה לגבי הפקעת 3,400 דונם.

השר א. ששון: שאלתי היא שאלה עובדתית לגבי התיכנון. הצעקות יהיו אותן צעקות. זה ברור לי. השאלה היא אם מבחינת מה שדרוש לתכנון אפשר להוציא את 1,000 הדונם האלה.

מר י. לוי: ברצוני לזכות בכל 3,400 הדונם בלי שמחיית את האלף, כי מבחינה פוליטית זו אותה מכה. לכל השטח הזה יש בעלים.

השר א. ששון: לא קיבלתי תשובה מספקת. אני שואל אם מבחינת התיכנון זה דרוש או שאפשר לוותר על אלף דונם אלה.

אני מציע שההפקעה - בלי הקפאה - תבוא, כפי שהציע היו"ר, בינואר 1970 ועד תאריך זה ייעשה התיכנון הדרוש.

השר מ. קול: אני תומך בהצעת ההפקעה כי אני חושב שכדאי לעשות את הדבר בפעם אחת ולא מספר פעמים כדי שלא יהיו סקנדלים בכל פעם ודיונים במועצת הבטחון. אני חושב שאם אנו רוצים לפתור את הבעיות הרציניות של איכלוס ירושלים עלינו להיות מוכנים פעם אחת לקייזר שניט (ניתוח קיסרי). אז תהיה לידה, אם לא תהיה הפלה. אם כן אני בעד זה שנעשה את ההפקעה בפעם אחת אך נדע שזה לטווח ארוך ושזה פותר לנו בעיה ונוכל לטפל בענין של איכלוס ירושלים שהוא צורך חיוני ממדרגה ראשונה. במשך שנתיים וחצי מזמן המלחמה לא הספקנו לעשות הרבה באיכלוס ירושלים המזרחית. רק עכשיו מתחיל הענין למעשה לזוז. מספר היהודים הגרים שם - כולל סגן ראש הממשלה - אינו גדול לעת עתה. אבל פרשת ירושלים עוד לא הסתיימה והמערכה הכבדה ביותר תתנהל על ירושלים, ובמידה שיהיו שם יהודים רבים זה ייראה אחרת. זה המפתח. לכן אני בעד זה שנקבל החלטה על ההפקעה. אשר לעיתוי, צריך לתאם את הדבר עם משרד החוץ.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: הענין הוא סודי ביותר.

השר מ. קול: צריכים לבחור את העיתוי הטוב ביותר - אולי אחרי העצרת ואולי בין כריסטמס לסילבסטר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. קול:

כשהם יהיו עסוקים בהגיגות, ונוציא מליבנו את דבר הקניה, כי לא ירצו למכור, (גם לו היה לי שם שמח לא הייתי מוכר אותו).

מר א. אגמון: לצערי, שר האוצר איננו כאן וכיוון שהפרויקט רציני מאד הייתי רוצה ששר האוצר בעצמו ישמע את זה. לכן אני רק יכול לבקש, אם מותר לי, שההחלטה הסופית תידחה עד להשתתפות שר האוצר.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: נאמר כך: אם לא יהיה ערעור של השר, זו תהיה ההחלטה.

מר א. אגמון: כדי שנדע במה המדובר אומר שהנחתי היא לגבי 5,000 דונם אלה, אפילו לפי המחירים שצויינו כאן...

מר א. ספיר: מוצעים להפקעה 3,400 דונם.

מר א. אגמון: ...שזה יהיה כ-70,000,000 ל״י בדרך של הפקעה. דבר שני. הפרויקט כשלעצמו אדיר. מדובר ביישוב 5,000 דונם וגם אם נקבל את ההערכה המינימלית של שר השיכון של 50,000 יחידות דיור זה שני מיליארד או שלושה מיליארד לירות. אני חושב ששר השיכון צדק בהערכתו, כי לטווח ארוך המטעים שישנם היום כבר לא יהיו מטעים אלא זה יהיה שטח עירוני. איני אומר שהממשלה תשקיע את הכל אך כאשר מדובר בפרויקט כל כך רציני ובממדים כל כך גדולים - אני פשוט מבקש ששר האוצר ישקול ויתן דעתו על כך.

מר ג. רפאל: ראש העיר הזכיר את דברי רבין, כאשר הוא אמר שכמה מן הדברים שהמדינה עושה בירושלים, לשם

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר ג. רפאל:

לשם הקלת העומס המדיני צריכה לעשות העיריה, הוא לא התכוון דווקא לשטח ההפקעות. אבל הוא גם אמר שצריך מאד מאד להזהר בנקיטת צעדים משפטיים טרם עת ולראות את הצעדים שאנו עושים אותם בהקשר לצורך העשייה ולא לצורך ההכרזה. ודבר שלישי שהוא אמר - ואני מצטרף לדעה שהושמעה שתהיה עוד ישיבה של מועצת הבטחון ועוד החלטה שלה, ולא שאנו מודאגים - הוא כי אנו צריכים לשקול היטב איזו מעמסה מעמיסים אנו על היחסים שלנו עם ארצות-הברית.

אנו עומדים - על כל פנים כך אני חושב - למני מפעל שגם התיכנון שלו לא ייגמר בינואר. אני מאד מחשיב את היכולת של המתכננים שלנו, ואם הם יגמרו את התכנית במשך חצי שנה, תבוא עליהם ברכה. לדעתי, זה לא יהיה לא בינואר ולא במארס ואני חושב שנתכנס בשנה הבאה ונברך אם תהיה תכנית. אבל גם אם תהיה תכנית הביצוע יהיה לעשר שנים אם לא ליותר מזה. ובכן ענין ההפקעה הוא הדבר הפחות דוחק בכל הנושא הזה.

הפקעה עירונית או ממשלתית - אם רוצים אתם הערכה של האפקט המדיני הבינלאומי, אין כאן שום הבדל. הענין הוא ההפקעה ולא אם זה נעשה מטעם העיריה או מטעם הממשלה. הצעקה תהיה צעקה וההתרוצצות תהיה התרוצצות, בין שזה יהיה על רקע עירוני ובין שזה יהיה על רקע ממשלתי. על כן איני מחשיב את ההבדל הזה. מבחינה בינלאומית זה לא ישנה.

תיכנון ועיתוי. אני חושב שהשיטה שלנו לכיבוש הארץ לא היתה קודם רכישת כל האדמות ואחר-כך עשיית תיכנון. הרבה מאד כיבושים עשינו על רקע של תיכנון קודם ורק אחר-כך כבשנו. אם כן, אני סבור שאנחנו יכולים בהחלט לעשות תיכנון ולהתקדם ואחר-כך לדון בתיכנון זה אשר יוגש למי שצריך להגיש אותו ולבדוק אם הוא מעשי. אחרי כן אפשר לגשת לביצוע התכנית, ואחד השלבים יהיה בודאי הפקעת האדמות; אך להתחיל בהפקעה כשאין עוד תכנית - את זאת איני מציע. כשראש-הממשלה תחזור ונדע את סולם העדיפויות שלנו במעמסה שרובצת עלינו ושתרבץ על ארצות-הברית, יהיה

מר ג. רפאל:

יותר קל להחליט מה להוסיף עכשיו ועל מה לוותר כרגע. לכן מבחינה האפקט המדיני והבינלאומי אני ממליץ כרגע לא להחליט על הפקעה אלא לגשת לתיכנון עצם הדבר ולהחליט אחר-כך על סמך תכנית שתוגש לממשלה.

<u>השר מ. בגין:</u> מהי בעית העיתוי? לו היה הדבר קשור מבחינת הקשיים הבינלאומיים בכוח במושב של עצרת האו"ם - אפשר היה לומר שבלאו הכי צריך עוד לתכנן וכיוון שעצרת האו"ם תשב עד מחצית ספטמבר, פירוש הדבר שיש לנו xxx בערך עוד 10 שבועות לתיכנון. נמתין עד שיסתיים המושב של העצרת ואז נעשה מעשה. אבל המצב אינו כזה. הבעייה של ירושלים מרוכזת בעיקר במועצת הבטחון משום שהערבים הצליחו באחד המושבים של מוסד זה להעביר סעיף הדורש לבטל כל ההוראות ששינו את הסטאטוס הקודם של ירושלים. במשך הזמן הם הצליחו להכניס סעיף האומר שגם אם ישראל לא תשיב או תשיב בשלילה אפשר לכנס שוב את מועצת הבטחון. פירוש הדבר שעל-סמך הסעיפים הללו יוכלו מספר מדינות ערביות, אולי בשיתוף המדינות המוסלמיות, ליזום מושב של מועצת הבטחון כדי לדון במעשים הטובים שאנו רוצים לעשות בירושלים. זה ודאי מצב לא נוח, אך זוהי המציאות ולכן מבחינת העיתוי איני רואה את ההגיון להמתין 10 שבועות. אם נשאיר את המפתח בידי הערבים, הרי על סמך פעולה כזאת הם יוכלו בהחלט לזמן ישיבה של מועצת הבטחון ולהשמיע זעקות עד לב השמים ולהביא שוב לידי החלטה שאנחנו נבטל כל ההחלטות בענין ירושלים, ולא ... . זה המצב. לכן אם יתברר לנו שהדבר דרוש לפיתוח העיר ושצריך להכניס יהודים בה, הרי הבעיה אם זה צריך היה להיעשות אתמול או שזה צריך להיעשות היום או מחר או בעוד 10 ימים - אינה משנה מאומה. יתכן גם שנעשה את הדבר ולא תהיה זעקה כל כך גדולה. אני רוצה להביא דוגמא: דחינו את הורדת אותו הבנין לאורך הכותל המערבי קרוב לשנתיים.

השר מ. קול: זה בנין אבו-סעוד.

השר מ. בגין: אחר-כך בישיבות של ועדת השרים למקומות הקדושים כמעט שלא היה שבוע בו לא דנו בבנין הזה וקיבלנו החלטות, אהחלטות לביצוע והחלטות לעיתוי וחלפו שנתיים בינתיים. אחר-כך הורדנו את הבנין. היו אמנם כמה תקרים עם עתונאים, אך הענין עצמו לא גרם לכינוס מועצת הבטחון.

השר מ. בנטוב: במה איחרנו באותו ענין?

השר מ. בגין: אני חושב שאיחרנו ואומר במה. במשך שנתיים דרכו אנשים על אבק ובמקום אחד נישקו את הכותל ובמקום שני ראו את הצינור של הכיוב.

מר ג. רפאל: אני רוצה לתקן דבר-מה. כינסו את מועצת הבטחון ונתקבלה אז ההחלטה החמורה ביותר. לא שאני מתרשם ממנה, אך ארצות-הברית תמכה בה.

השר מ. בגין: זה לא היה בקשר לענין זה. הזכירו את זאת בין השאר.

איני בא להרגיע, אך יתכן שנעשה את הדבר ולא יהיה כינוס של מועצת הבטחון. העולם עסוק מאד והבעיה של המזרח התיכון חריפה, אך גם יתכן שיהיה כינוס של מועצת הבטחון. אז מה יכולים אנחנו לעשות במקרה זה? אנחנו יכולים לומר שהמדובר בעיר מתפתחת ובאוכלוסיה מתבססת ולא עשינו שום אפליות . לקחנו גם חלקים של יהודים מכל חלקי העיר וזה דרוש לצורך ציבורי וחיוני כפי שנהוג בכל מדינה. מה היא טענתי העיקרית, אדוני סגן ראש-הממשלה? טענתי היא שאם רואים אנו בענין זה ענין חיוני, העצרת אינה קובעת כי הענין כולו מרוכז במועצת הבטחון. אם נבהל מכינוס מועצת הבטחון, הרי שאין לנו עיתוי ולא נוכל לעשות את הדבר.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

השר מ. בגין:

לאור כל אלה אני מציע לקבל היום החלטה חיובית. צריך לעשות דבר זה ממש בזהירות ושהסמכות תינתן בעוד מועד למספר עיריות. אולי אפשר לעשות מספר פעולות נוספות במקומות אחרים. צריך לבדוק זאת, ויהיה תיכנון. בכל זאת ינואר 1970 אינו רחוק וזה התאריך בו צריך לעשות פעולה. אני איפוא מחייב את ההצעה ומחייב את ההחלטה. אולי לא צריך לפרסם דבר לעת-עתה מוועדה זו.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: זה סודי מאד.

השר מ. בגין: אני בעד נקיטת אמצעי כזה של זהירות. אין להדליף וצריך לדעת לקראת מה אנו הולכים. ביחס לכסף אני משתתף בצערו של מר אגמון, אך זה צער חיובי מאד. איני חושב שהמדינה תצטרך להשקיע שני מיליארד לירות. יש משקיעים מחו"ל - כך אני חושב. זאת תכנית חיובית מאד ואת ירושלים מוברחים לפתח. איננו יכולים לדרוך על המקום בירושלים.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: אין מ ספק שירושלים חסרת שטח פיתוח. נוכחתי בזה גם בשיחותי עם ראש העיר וגם בעת בדיקת תכניות הבניה של משרד השיכון.

השר מ. קול: זה אמור גם לגבי בתי-מלון.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: בדרך-כלל חייבים אנו להרחיב את הפרימטר של ירושלים. איני מציע לעשות זאת היום וצריך בהחלט לחפש עיתוי שונה מהיום, אך כאן מדובר בשטח שכל כולו בתחום שיפוטה של עיריית ירושלים. כלומר הסיבוך המדיני העלול להגרם בעקבות הרחבת אזור תחום השיפוט של העיר לא קיים הפעם. כאן יש שאלה של שטח שיש לו בעלים הדרוש לפיתוח העיר. אני מזכיר לכם שעשינו שני מעשים בסמיכות והתגובה

[illegible]

היו"ר סגן רה"מ י. אלון:

היתה מצומצמת. כאשר החלטנו על איחודה של ירושלים הסתייג מכך העולם. כאשר הפקענו שטחים נרחבים בסדר גודל דומה לבנית שכונות יהודיות בצפון-מזרח ירושלים הענין עבר יחסית בקלות, ואין סיבה שהפעם יהיה המצב שונה. לא מדובר במקום קדוש או במקום רגיש. זה שטח שהוא בתחום השיפוט של ירושלים כפי שכבר אמרתי. יתרה מזאת. אשמח מאד אם יתברר שמספר יהודים יגישו בג"צ. זה רק יקהה את הטיעון הפוליטי וידגיש שמדובר לא רק בנטילת קרקעות מן הערבים לצרכי יהודים.

אני חושב שדאגותיו של הממונה על התקציבים הן מוצדקות במקרה זה, כי אם לא נעשה את הדבר בדרך זאת, אני חושש שהאוצר יצטרך לעשותו בדרך יקרה יותר לטווח יותר ארוך. שנית, כשקרקע מולאמת אין פירוש הדבר שאין מעמידים אותה תמורת תשלום ליזמה פרטית. ברור שבהתאם לתכנית של העיריה יוכל מינהל מקרקעי ישראל להעמיד לרשות בונים ומשתכנים יחידות קרקע במחירים המקובלים. מכאן שאיננו חוסמים את הדרך בפני היוזמה הפרטית ובזה רוצה אני להרגיע את שר השיכון. אדרבה, נאפשר גם ליהודים שהכנסתם בינונית להשתקע בירושלים.

אני מציע את ההחלטות הבאות:-

א. אנו מטילים על עיריית ירושלים ועל מקרקעי ישראל לגשת לתיכנון מיידי של השטח המוניציפלי.

ב. אנו מאשרים את הצעת ההפקעה ומטילים על היו"ר לבוא בדברים עם שלושה שרים לשם קביעת העיתוי של ההפקעה: עם ראש-הממשלה, עם שר החוץ ועם שר האוצר. אם ראש-הממשלה תתנגד, מובן מאליו שיהיה צורך בדיון נוסף, אך גם אם ההתנגדות תבוא מצד אחד משני השרים שהזכרתי, יהא הכרח לקיים דיון נוסף בין במסגרת זאת ובין בממשלה. אם זה נראה לכם, אנו מסכמים כך.

[illegible]

השר מ. בנטוב: בענין עצם הדחיפות ברצוני לומר לחברים שכולנו רוצים יהודים רבים ככל האפשר בירושלים. כפי שאני רואה את העליה לירושלים במשך השנים הקרובות ולפי התקציבים שהועמדו לרשות משרד השיכון בשביל כל הבניה הציבורית יש לנו רזרבות קרקעיות לארבע-חמש שנים לפחות.

היו"ר סגן רה"מ י. אלון: אם אני רוצה לבקש מראש העיר וממינהל מקרקעי ישראל שטח בשביל הקולג', אין לי שום אפשרות להקים את הקולג' בתחום ירושלים.

השר מ. בנטוב: לשם כך לא נחוצים 5,000 דונם. אפשר עוד למצוא קרקע.

השר מ. קול: מה היתה הבהלה בענין הנחלאות, למשל?

השר מ. בנטוב: בנחלאות מדברים על משפחות החיות בתנאי ניוון.

השר מ. קול: הענין של איכלוס ירושלים עולה על כל זה.

השר מ. בנטוב: אני מדבר על איכלוס כאיכלוס, ולא על איכלוס כהכרזה. אם כן, אני אומר שאת השטח הזה יוכלו לאכלס באמצעות יזמה פרטית, ואיני חושב שצריך להפקיע קרקע בשביל אייזנברג למשל, כדי שיבנה שם מלונות. הוא יקנה את הקרקע ויבנה בעצמו. אני מציע שנעביר את זה לממשלה.

מר י. לוי: הבהרה מספרית. דאגתי היא רק לאוצר, ואיני מתייחס לשום דבר אחר. אומר מדוע. השאלה היא אם להשקיע עכשיו 70,000,000 ל"י או להשקיע בעתיד 400,000,000 ל"י.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> הוועדה קיבלה החלטה וזכותו של שר לערער על החלטת הוועדה. אם כן, יש החלטה ויש ערעור של שר השיכון, והממשלה תדון בכך.

<u>מר ג. רפאל:</u> דיון זה מוכרח להיות סודי ביותר.

<u>היו"ר סגן רה"מ י. אלון:</u> אני מתחנן בפניכם בענין זה.

מ ח ל י ט י ם:

להפקיע שטח המשתרע על כ-3,400 דונם בדרום ירושלים, הנמצא בתחום השיפוט של העיריה, ולהטיל על מינהל מקרקעי ישראל ועל העיריה לגשת מיד לתיכנונו.

ביצוע ההפקעה ייעשה על-ידי העיריה.

עיתוי ההפקעה ייקבע בהתייעצות בין ראש-הממשלה, סגן ראש-הממשלה, שר האוצר ושר הפנים.

(שר השיכון מסתייג מהחלטה הנ"ל).

(בסעיף השני לסדר היום לא נערך רישום סטנוגרפי, לפי הוראת היו"ר).

הישיבה נגעלה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]